

hozzáfűggesztett s éppen nem művészi célt szolgáló negyedik felvonásban ezt a jó véget biztosítsa.

A dráma épülete tehát elhibázott. Mégis vannak értékei. Az írónak van karakterizáló ereje, fantáziája, van érzéke drámai feszültségek megteremtésére, ízes a nyelve. Ezeket az adottságokat több ökonómiával és főleg több diszciplínával kellene használnia.

J. M.

Baktay Ervin : India. — *India multja és jelene, vallásai, népélete, városai, tájai és műalkotásai.* (141 képpel és 1 térképpel.) Singer és Wolfner. 1932. — Baktay Ervin alapos nyelvtudományi és főleg vallástörténeti előtanulmányokat végzett, aminőkre az utazóírók legkiválóbbjai közül is csak kevesen szánják rá magukat. A szerző már előkészületei közben rájött, hogy ez a szellemi fölfegyverzettség okvetlenül szükséges, ha többet akarunk látni Indiából, mint az eddig számtalanszor leírt és lefényképezett külsőségek fölszínes világát. «India a hinduké és a hindu világnézet ismerete nélkül a legértelmesebb ember is csak vakon ténferog India fiai és alkotásai közt», — írja Baktay.

Kiváló vonása a könyvnek az is, hogy európai elfogultságtól mentes. Ez nagy dolog, mert rendszeren az elfogultság akadályoz meg abban, hogy más világnézetben fejlődött fajok kultúráját elismerjük. Pedig, hogy az exotikus kultúrák között is van értékes, kivált India példája bizonyíthatja. Az ú. n. arab számjegyek voltaképpen indus számjegyek s ezeket Indiában már akkor használták, amikor a nomád arabok még írni s olvasni sem tudtak. A legrégebb, mintegy 2000 esztendő, tudományosan fölépített orvostudományi rendszer bölcsője szintén India. Egyes följegyzések arra utalnak, hogy a régi hinduk a himlő- ojtást is ismerték. Ősi, 2000 éves orvosi művek szerint egyes fertőző be-

tegségeket apró, szemmel nem látható élőlények okoznak. Ime, a baktériumok fölismerésének, vagy legalább is megsejtésének első nyomai.

De jóllehet az indiai életszövevény minden mozzanata iránt érdeklődő szerző itt-ott a természettudományok körébe eső kérdésekre is ki-kitér, legfőbb céljául mégis a társadalmi és vallási viszonyok leírását tűzte ki. Mint-hogy mélyreható tájékozottságra törekedett, otlétekor valósággal beleélte magát a hinduizmus gondolat- és eszmevilágába. Nyelvismerete alapján, s a bráhmanizmusban és buddhizmus kérdéseiben kimutatott jártassága révén a legilletékesebb forrásokból olyan adatok birtokába jutott, aminőket idegen csak a legritkább esetben tud megszerezni.

Szerzőnk az indiai élet színét-fonákját alaposan megismerte, mert a maharádzsák udvarától a szegény falusi nép egyszerű otthonáig mindenütt megfordult; a viseletet, szokásokat hozzáértő szemmel vizsgálta. Érdekesen ismerteti a kasztrendszerét. S jóllehet erről, mint India legjellemzőbb társadalmi rendszeréről az Indiával foglalkozó munkák mindegyike «alapos» tájékoztatót szokott nyújtani, egészen bizonyos, hogy Baktay könyvének olvasója ezt a kérdést egészen más, s a valóságnak megfelelő világításban ismeri meg. Épp ilyen meglepő, amiképp az iszlámnak India történeti fejlődésében való jelentős szerepét megvilágítja. A szerző fejtegetései alapján jól megértjük Anglia indiai térfoglalásának kulisszatitkait is.

Külön nem is kell kiemelnünk, hogy a szerző mint vérbeli író, könyvének az időszerűség vonzóerejét is biztosítani tudja. Kezdve azon, hogy a trianoni békeparancs embertelenségeit minden kínálkozó alkalommal, kivált angol társaságban szőnyegre hozta, — Gandhi mozgalmának jelentőségét is megismerte és megismertette.

A díszesen kiállított könyv pompás

illusztrációi jórészt a szerző fölvételei, s intim bepillantást engednek az indiai életbe.

A most megjelent kötet, amely a Pandzsáb, Északnyugati határvidék, Rádzsputáma és Gudzszerát leírását foglalja magában, a két kötetre tervezett mű első fele. Az első kötet őszinte sikere bizonyára siettetni fogja a nagy érdeklődéssel várt második kötet megjelenését, amelyben Közép- és Délindia földjének és népének megismertetése kerül majd sorra. *Gaál István.*

Móricz Pál: Magyar sirató. (Stádium Sajtóvállalat, Budapest.) — Jól-eső, meggyőző szavú krónikás dícsérget régi urakat e könyvben. Epizódokat mond el Gönczy Pálnak, a tanítóból lett államtitkárnak életéből — dícséri a kemény, jeles katonákat, a harcban rettetes, de lelkében jóságos-magyar nánási Fodor őrnagyot, aztán Soós Elemért, a soha nem hunyázkodó, deli ezredest. Szereti a híres nótásokat: Pete Lajost, a somogyi főszolgabíró s szép, kedves társaságát. Sok érdekességet tud a huszárpiktör Garay Ákosról, Ferenczy István szobrászművészről; és dícséri — «siratja» — a példás, nemes életű, hazaszerető nagyasszonyokat: a vértanu Batthyány Lajos erőlelkű leányát: Batthyány Ilona grófnőt, a «tündéresszony» iglói Szontagh Miklósnét, a Kossuth-ereklyés Kvassay Mártát... Igazmondó szeretet sugallta s tette bensőségessé harmincöt magyar élet méltatását Móricz Pál könyvében. Szeretete azonban nemcsak melegít, hanem művészi arnyalja s így meg eleveníti alakjait. Lelkes, ünneplő emlékezéseiben itt-ott nem is akar egészen átfogni egy-egy életet vagy eseményt, egy-egy vonással mégis a teljesség, bevégeztség hangulatát tudja fölkelteni. S a mult felejthetetlen magyarságának és «gyönyörűségének» hirdetésére ékességet és tisztaságot kedvelő, egyéni stílusa van. Mindez régi

értéke az eléggé nem méltányolt Móricz Pál írásainak. *László István.*

Cs. Lázár László: Isten és ember. (Kir. Magyar Egyetemi Nyomda.) — A szerző, aki szemelláthatóan nem teológus, nem természettudós, nem politikus és nem szociológus, meglepő bátorsággal nyúl a vallás, a természet, a politika és a társadalom legsúlyosabb kérdéseire. Sok gyakorlati megfigyelés, számos bölcséleti olvasmány s talán leginkább hosszú, magános elmélkedések gyümölcsét adja közre új könyvében. Filozófiai rendszerét, amelyet már-már makacsnak látszó következetességgel konstruált meg, helyenként naivnak, másutt rendkívül érdekesnek, sok helyütt logikusnak és helyesnek látjuk. A szerzőt az igehirdető, az erkölcsi reformátor s a filozófus váltakozó attitűdjében figyelhetjük meg. Szeretné «vérevel írni és lángbetűkkel beégetni minden emberi agyba és lélekbe az Igazságot». Szeretné «az Istent, a Nagyszellemet élő valóságként az emberi tudatban meg rögzíteni, hogy a Nagyszellem törvényeit megértő embert önmaga által isteni lényé emelje, hogy cselekedeteivel minden ember magválthassa önmagát».

Elméletének negatív sarka a Darwin-féle átfejlődés szenvedélyes tagadása. Nem kevés önérzettel hirdeti, hogy a természettudósok oly tekintélyes részének nyolc évtizedes tévedését, a faj létezését ő kísérte meg újra bebizonyítani. Rendszerének pozitív sarka a «Cselekedetek és Következmények» törvénye. Ez a törvény felfogása szerint a kauzalitás szellemi formája, a teremtésnek igazságosztó, jutalmazó vagy megtorló eszköze. A becsületes cselekvésnek kellemes, a gonosz cselekedetnek — «rendesen» — szenvedés a következménye. Homályos marad azonban, hogy ok és következmény ilyenformán esetleges, tehát kivételeket is megengedő, vagy, mint később